

Prof. Dr. René van SWAANINGEN

Erasmus universiteto Teisės fakulteto
Kriminologijos katedra,
Roterdamas, Olandija
P.O. Box 1738, 3000 DR Rotterdam,
The Netherlands
Tel.: +31 10 408 1111
El. p. *vanSwaaningen@frg.eur.nl*

TARPDISCIPLINIŠKUMO IŠŠŪKIS KRIMINOLOGIJOJE

Straipsnis pristatytas Teisės instituto ir Vilniaus universiteto organizuotoje tarptautinėje konferencijoje „Tarpdiscipliniškos kriminologijos studijos: patirtis ir perspektyvos“,¹ vykusioje Vilniuje, Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijoje, 2008 m. gegužės 9–10 d.

Sutinkamai su konferencijos tema, kuria šis straipsnis remiasi, jame nagrinėjami tarpdisciplininio požiūrio iššūkiai ir sunkumai kriminologijoje. Iš pradžių trumpai aprašoma kriminologijos istorija, taip atkreipiant dėmesį į jos gana silpną epistemologinę istoriją. Šiuo aspektu nuodugniau išanalizuota kriminologija Olandijoje. Nors šiandien kriminologija yra ypač populiarus dalykas ir tarp studentų, ir politikų, tačiau taip buvo ne visuomet. Kriminologų vaidmuo viešose diskusijose dėl nusikaltimo ir bausmės ilgainiui taip pat keitėsi iš esmės. Štai pagrindiniai klausimai, susiję su kriminologijos dabartimi ir ateitimi: kaip prasmingai taikyti tarpdiscipliniškumo idealą mūsų mokyje? Kaip žvelgti į aktualiausias kriminologijos temas mūsų globalizuotame pasaulyje? Kaip išlaikyti akademinę laisvę tokia me kontekste, kuriame politikai daug tikisi iš kriminologų?

ĮVADAS

Žvelgiant į kriminologijos istoriją, būtų galima tvirtinti, kad jau pagal savo apibrėžtį tai tarpdiscipliniškas dalykas. Tačiau kai mes iš tikrųjų mėginame rimtai diegti tarpdiscipliniškumą tyrimuose ar mokymo programose, šis tikslas dažnai

---

¹ Pagal „Tarpkryptinių plečiamųjų kriminologijos studijų Vilniaus universitete“ projektą. Plačiau žr. www.krimstud.vu.lt (*vyr. red. pastaba*).

pasirodo esąs pernelyg aukštas. Jau kasdieninėje mokymo praktikoje daugiadiscipliniškumas yra pakankamai sunkus dalykas, o tyrimuose paprastai vyrauja monodiscipliniškumas.

Iš dalies taip yra todėl, kad kriminologai turi skirtingą išsilavinimą ir nėra išmokę mąstyti tarpdiscipliniškai. Ciniškiausia kriminologijos vizija būtų tokia: bendruomenės su skirtingais citatų rinkiniais, kurios viena kitai nedaug ką ir turi pasakyti, pavyzdžiui, mokslininkai, baigę psichologijos mokslus, dažniausiai remiasi psichologų darbais, sociologai cituoja sociologus... ir visi skiriasi vieni nuo kitų kaip dangus nuo žemės. Kadangi studentai, baigę specializuotas bakalauro ir magistro programas, yra gavę tarpdisciplinišką (arba bent jau daugiadisciplinišką) išsilavinimą, ši problema gali išsispęsti per kelerius metus.

Sunkiau išsprendžiama problema yra sunkumai kuriant iš tikrųjų tarpdiscipliniškus tyrimų projektus. Ne tik todėl, kad mokslininkai neatsiriboja nuo jų įgyto antropologo, psichologo ar sociologo išsilavinimo. Svarbiau tai, kad dažniausiai geriausius atsakymus į tyrimo klausimus galima rasti aiškiai sufokusuotos teorinės struktūros ribose. Kompleksinės, tarpdiscipliniškos teorijos turi tendenciją būti tokios sudėtingos, kad yra labai sunku jas patikrinti. Be to, dauguma tyrimų skirti tenkinti gana praktiškus poreikius per ribotą laiko tarpą, o tai nepalieka daug erdvės plačiam tarpdiscipliniškam bendradarbiavimui. Nors tarpdiscipliniškumas tikrai nėra neįmanomas, dažnai net pageidaujamas, tačiau praktikoje jo laikomasi tik ilgalaikiuose tyrimų projektuose, kuriais daugiausiai siekiama akademinų tikslų, t. y. tyrimuose, kurie nėra atliekami išorinių organizacijų (policijos, municipalitetų, teisingumo ministerijos ir t. t.), paprastai reikalaujančių konkrečių atsakymų į konkrečius klausimus, užsakymu.

Tokiu būdu mes prisilietėme prie giliausios problemos kriminologijoje, t. y. jos nestabilaus epistemologinio pagrindo. Kriminologija skolinasi analitines ir metodologines priemones iš kitų disciplinų ir taiko jas savo tyrimo objektui, t. y. nusikalstamumui ir jo kontrolei. Svarbu tai, kad mūsų žinių sritis labiau nei kiti socialiniai mokslai yra imlesnė už mokslo ribų susidariusiems spaudimams ir interesams. Kaip teigia David Garland (2002:17), atsitiktinį kriminologijos pobūdį lemia jos istorinė plėtra, kuriai būdingas „nuolatinis performulavimas reaguojant į besikeičiančius politinius spaudimus, institucinius ir administracinius sprendimus, intelektualinę raidą gretimose disciplinose ir ją praktikuojančių asmenų ideologinių įsitikinimų kaitą”. Norėdami išnagrinėti kriminologijos epistemologinį pagrindą, privalome išanalizuoti veiksnius, lemiančius klausimų kriminologiniuose tyrimuose formulavimą. Šiuo atžvilgiu būtina aptarti tokias temas:

- kriminologų vaidmuo politinėse ir profesinėse diskusijose apie nusikaltamumą ir baudžiamąją justiciją;
- (empirinių) kriminologinių tyrimų infrastruktūra ir tradicija;
- kriminologinių studijų panaudojimas politikoje;
- dominuojančių politikos temų ir asmenų, pavedančių atlikti mokslinius tyrimus, priklausomybė;
- kriminologų įsidarbinimo perspektyvos;
- kriminologų pajėgumų imtis pagrindinių šiandienos problemų apimtys.

TARPDISCIPLINIŠKUMAS: AR JIS REIŠKIA ISTORINĘ KRIMINOLOGIJOS TEISĘ EGZISTUOTI?

Kriminologijos lopšys mena devynioliktąjį amžių Belgijoje (Quetelet statistikos mokykla XIX a. ketvirtajame dešimtmetyje), Italijoje (Lombrozo, Ferri ir Garofalo biologinio pozityvizmo mokykla XIX a. aštuntajame dešimtmetyje) ir Prancūzijoje (Lacassagne, Manouvrier ir Tarde sociopsichologinės „aplinkos“ mokykla XIX a. devintajame dešimtmetyje). Šiuo metu iš tų trijų šalių tik Belgijoje kriminologija yra gerai įsitvirtinusi kaip akademinė sritis. Prancūzijoje ir Italijoje vis dar daug tyrimų kriminologinėmis temomis, tačiau tyrimai dažniausiai vadinami kitaip, o tyrėjai linkę prisistatyti politinių, sociologinių, socialinių psichologinių ar istorijos mokslų mokslininkais, o ne „kriminologais“. Taigi tarpdiscipliniškumas nėra laikomas idealu.

Europos šalis, kuri šiuo metu turi didžiausią skaičių kriminologų – Didžioji Britanija -, yra palyginti naujokė šioje srityje. Apie 1930-uosius šioje šalyje kriminologiją įdiegė kontinentinės Europos atstovai, tokie kaip Max Grünhut, Hermann Mannheim ir Leon Radzinowicz, metus (Garland, 2002 m.). Tuo metu daugelyje kontinentinės Europos šalių kriminologija buvo užsikrėtusi ideologija, skelbiančia apie nusikaltimams linkusias žemesnes rases ir šiaurės rasės pranašumą. Tai aiškiausias pavyzdys, kaip kartais bauginančiai nuodugnai nekritiški kriminologai nuseka paskui socialinius ir politinius įvykius. Imkime dabartinę padėtį Vokietijoje, šalyje su išpūdingai išplėtota socialinių mokslų tradicija, kur kriminologija yra tik nežymiai atstovaujama universitetuose ir vis dar kaltinama paveldu iš to laikotarpio, kai kriminologai prarado bet kokią moralinį autoritetą. Tačiau šiandien kriminologiją Vokietijoje dažniausiai dėsto teisės profesoriai, o dauguma empirinių tyrimų vyksta sociologijos departamentuose ar vyriausybinėse institucijose (Oberwittler ir Höfer, 2005 m.). Taigi ir Vokietijoje tarpdiscipliniškumas iš esmės tėra mitas, ir jeigu yra sankirta su

kokiomis nors disciplinomis, tai būtent su teise. O kadangi teisės disciplina neturi empirinių tyrimų tradicijos, todėl sunku ją įtraukti į tyrimų projektus. Norint pasiekti tarpdiscipliniškumą bent jau studijų programose, būtina nugalėti abipusę teisininkų ir kriminologų panieką (nes daugelis tradicinių teisininkų vadovaujasi šventu ir neliečiamu įsitikinimu, kuris iškelia teisininkus aukščiau socialinių mokslų mokslininkų, o kriminologai netraktuoja rimtai teisės kaip akademinės disciplinos, nes ji yra pagrįsta „nuomonėmis“, o ne tyrimais).

Maždaug tokia pati istorija atsikartoja ir Ispanijoje, kurioje dabar labai daug universitetų nori pradėti kriminologijos magistrantūros programas. Tačiau Ispanija susiduria su dar viena problema. Per keturiasdešimt Franko diktatūros metų socialiniai mokslai buvo uždrausti, todėl vargu ar buvo įmanoma sukurti kriminologiją remiantis (empirinių) socialinių mokslų tradicija. Tradicinių plunksnagraužių teisininkų dominavimas Ispanijoje yra dar didesnis nei Vokietijoje, o praktinė institucinė parama universitetuose ir tyrimo institutuose dar menkesnė nei Vokietijoje (Barberet, 2005). Būtų naudinga pabandyti atsakyti į klausimą, kiek gyvybinga yra kriminologijos padėtis Ispanijos universitetuose ir, aišku, kriminologų darbo rinkoje.

Istorija visko negali nulemti, tačiau istorinės analizės yra neišvengiamos, jeigu norime suprasti kriminologijos epistemologinį statusą ir tarpdiscipliniškumo struktūrines ribas bei galimybes. Kitas klausimas būtų toks: ar tinkamai institucionalizuotos kriminologijos egzistavimas reiškia, kad kriminologiniai tyrimai: 1) yra labiau tarpdisciplininiai; 2) daro didesnę įtaką baudžiamajai politikai? Norėdami atsakyti į šį klausimą, turime suprasti labai specifinius istorinius ir politinius įvykius. Kadangi negalime to daryti Europos mastu, sutelkime dėmesį į vieną šalį – Olandiją. Joje šiuo metu klesti kriminologijos akademinės studijos ir tyrimai.² Be to, tos sritys, kuriose dabartiniu metu dirba kriminologai, yra dar platesnės nei, sakykime, prieš dvidešimt metų (van Swaeningen, 2006 m.).

---

² Šiuo metu Olandijoje yra trys bakalauro programos kriminologijos srityje (Amsterdame, Leidene ir Roterdame) ir penkios magistrantūros programos (be jau minėtų universitetų, dar Groningene ir Utrechte). Visos jos yra tokios populiarios, kad turėjome nustatyti maksimalaus priėmimo limitą. Vienas universitetas kasmet maksimaliai gali priimti 125 studentus studijuoti bakalauro programose, skirtingi maksimalūs priimamų studentų skaičiai nustatyti magistrantūros programoms. Be to, dauguma universitetų siūlo „mažas“ kriminologijos programas (paprastai vieno semestro kursą) kitų disciplinų studentams. Be viso to, dar yra siūlomos susijusios programos iš teisės ir psichologijos, viktimologijos ir teismo medicinos Tilburgo ir Maastrichto universitetuose ir kitur.

TARPDISCIPLINIŠKUMAS IR OLANDŲ KRIMINOLOGIJOS ISTORIJA

David Garland (2002:8) piešia tokį kriminologijos Olandijoje atvaizdą: kriminologija kaip „vyriausybinių projektų“ (kurį sukūrė baudžiamosios teisės teisininkai, siekiantys bausmių reformos) ir „Lombrozo projekto“ (kurio autoriai yra medicinos mokslininkai, siekiantys socialinės higienos) samplaika. XIX a. devintajame dešimtmetyje grupė liberalių teisės mokslininkų, įkvėptų kriminologinių diskusijų apie deterministinius ir nedeterministinius nusikalstamo elgesio aiškinimus, darė didelę įtaką baudžiamajai praktikai, daugiausia per vadinamąją baudžiamosios teisės mokslų „Moderniąją mokyklą“.³ Šie liberalūs teisės mokslininkai sukūrė ir gerokai labiau funkcionalistinę baudžiamosios teisės viziją nei buvo sukūrusi ankstesnioji klasikinė Beccaria mokykla. Šis ankstyvas baudžiamosios teisės ir kriminologijos susiliejimas turi būti laikomas klasikiniu tarpdiscipliniškumo pavyzdžiu. Visgi Modernioji mokykla nepradėjo nuo konkrečios rišlios teorijos. Ji eklektiškai taikė įvairias kriminologines išvalgas baudžiamajai praktikai ir taip elgdamasi galėjo gana esmingai keisti baudžiamąją justiciją nuo sistemos, orientuotos į nusikaltimą, link sistemos, orientuotos į nusikaltėlį (van Swaaningen, 1997:29-49). Tai iškelia iki šiol neatsakytą klausimą, ką reiškia tikro tarpdiscipliniškumo aspektas ir kas yra grynoji eklektika?

„Vyriausybinių projektas“ faktiškai ėjo pirma „Lombrozo projekto“ Nyderlanduose. Pastarasis pasirodė tikrai 1899 m., kai gydytojas Arnold Aletrino buvo paskirtas tais laikais vadinamosios „kriminalinės antropologijos“ lektoriumi Amsterdamo municipaliniame universitete. Aletrino yra įdomi figūra olandų kriminologijoje, daugiausia dėl to, kad sujungė pozityvistines atavizmo ir degeneravimo teorijas su radikalia antibaudžiamąja, jei norite, abolicionistine, politine dienotvarke. Jo samprotavimas nebuvo nelogiškas: jeigu kokio nors asmens negalima apkaltinti dėl to, ką jis padarė, tai neverta ir nehumaniška jį bausti (Aletrino, 1906 m.). Nežiūrint rimtos tradicijos klinikinės psichologijos-kriminologijos studijose, lombroziškasis pozityvizmas neturėjo didesnės įtakos Olandijoje.

---

³ Modernioji mokyklą buvo labiau žinoma jos vokiškuoju pavadinimu „Internationale Kriminalistische Vereinigung“ arba prancūziškuoju pavadinimu „Union International de Droit Penal“.

Sociologinė kriminologija atsirado kiek vėliau, kai Willem Bonger 1905 m. išspausdino savo garsiąją knygą „Nusikalstamumas ir ekonominės sąlygos“. 1922 m. Bonger buvo paskirtas pirmuoju „tikru“ kriminologijos profesoriumi Amsterdamo municipaliniame universitete. Bonger daug ką reiškė olandiškajai kriminologijai, jau vien dėl savo 1934 metų įvado į kriminologiją, kuris ilgą laiką buvo vienintelis vadovėlis olandų kalba. Iki Antrojo pasaulinio karo praktiškai visi buvo mokomi kriminologijos remiantis Bonger istorine-materialistine perspektyva. Tačiau Bonger neįkūrė jokios „mokyklos“ ir neinvestavo savo energijos į kriminologijos, kaip akademinės disciplinos, institucionalizavimą. Jo įtaka politinėms ir profesinėms diskusijoms apie nusikalstamumą ir baudžiamąją justiciją vyko daugiausia per Olandijos socialdemokratų partiją, kurios žymus narys jis ir buvo. Bonger nesiekė tarpdiscipliniškumo idealo. Jis beveik nenagrinėjo teisinių klausimų ir apskritai atmetė biologinį ir psichologinį pozityvizmą. Jo pagrindinės strateginės rekomendacijos dėl nusikalstamumo mažinimo buvo gerinti žmonių ekonomines sąlygas. Apie 1935 m. jis jautėsi priverstas įsitraukti į diskusijas apie demokratijos nuvainikavimą, kylančią nacių autoritarinę Teisės ir tvarkos politiką ir staiga atsiradusį daugelio kriminologų susidomėjimą rasiniais nusikalstamumą lemiančiais veiksniais (van Swaaningen, 1997: 59-62). Tą dieną, kai Olandija kapituliavo, Bonger nusižudė, o tuoj pat po Antrojo pasaulinio karo jo sociologinis materializmas kriminologijoje buvo užmirštas ir pakeistas humanizmo įkvėpta baudžiamosios teisės reformos perspektyva (van Swaaningen, 1997:62-73).

Pirmąją kriminologijos institutą Olandijoje prie Utrechto universiteto 1934 m. įsteigė baudžiamosios teisės profesorius Willem Pompe. Šis istorinis prijungimas prie baudžiamosios teisės yra pagrindinė priežastis, kodėl kriminologija Olandijos universitetuose vis dar bazuojasi Teisės fakultete, o ne Socialinių mokslų fakultete. Utrechto mokykla yra puikus tarpdiscipliniškumo pavyzdys: ją sudarė teisininkai, psichiatrai, sociologai ir kriminologai, dirbantys kartu bendroje tyrimų programoje. Svarbiausias Utrechto kriminologas Gerrit Kempe pradėjo nuo naujos Bonger įvado į kriminologiją redakcijos, tačiau apie 1950 m. daugelis žmonių ir pats Kempe jautė, kad reikia kitokių kriminologijos įvadų, kurie būtų, kaip buvo teigiama, arčiau pokarinės laiko dvasios, paženklintos ekonominio atkūrimo ir, be abejo, šaltojo karo. Kempe buvo labai paveiktas kylančio egzistencializmo ir išvystė *verstehende* modelius, kuriais buvo siekiama suprasti delinkventų motyvus. Rijk Rijkssen buvo pagrindinis sociologinės kriminologijos šalininkas šioje mokykloje. Vie-

noje iš savo reikšmingiausių publikacijų Rijksen apklausė kalinius, ką jie maną apie baudžiamąją justiciją, probaciją ir pataisą. Tais laikais tai buvo revoliucinis projektas. Utrechto mokykla reikšminga savo įtaka, kurią ji padarė XX a. šeštojo dešimtmečio baudžiamajai praktikai: jie buvo pagrindiniai resocializacijos propaguotojai Olandijoje. Visuomenės ir baudžiamosios teisės specialistų atmintyje dar buvo gyvi ketvirtojo ir penktojo dešimtmečio žvėriškumai, todėl Utrechto mokyklai pavyko savo humanitarinę baudžiamumo mažinimo programą paversti dominuojančia perspektyva Olandijos baudžiamojose justicijose. Gali būti, kad jų tarpdiscipliniškas metodas didžiąja dalimi prisidėjo kuriant tokią plačią jų įtaką.

Impulsą kriminologijos institucionalizavimui ir jos moksliniam tobulinimui davė Olandų kriminologijos žurnalas (*Tijdschrift voor Criminologie*), kurį 1959 metais pradėjo leisti teisininkai, psichiatrai ir keli sociologai, kaip antai Kempe ir Rijksen, Willem Nagel ir Herman Bianchi (vėliau tapęs bausmių abolicionistu). 1963 m. praktiškai tie patys mokslininkai įkūrė ir pirmą profesinį susivienijimą „*Foundation Interuniversity Criminology Contact Organ*“ (SICCO). Nors jau nuo 1938 m. beveik kasmet vykdavo Olandijos kriminologų susirinkimai, žurnalo ir SICCO įsteigimas buvo pirmosios pastangos institucionalizuoti kriminologiją kaip autonomišką tarpdiscipliniškai akademinę žinių sritį. Tačiau iki XX a. septintojo dešimtmečio kriminologiją dėstė tik teisininkai ir psichiatrai, kurie šiaip jau retai užsiimdavo empiriniais tyrimais. Tokia padėtis pasikeitė septintajame dešimtmetyje, kai universitetuose ėmė dirbti jauni ir aukštesnės metodologinės kvalifikacijos tyrėjai. Šie pokyčiai taip pat lėmė, kad 1974 m. susikūrė Olandijos kriminologijos draugija.

XX A. AŠTUNTASIS IR DEVINTASIS DEŠIMTMEČIAI. NUO INSTITUCIONALIZAVIMO IKI NUOSMUKIO

Nors kriminologijos istoriją Olandijos universitetuose būtų galima palyginti su kaimyninės Belgijos, tačiau Olandijoje institucionalizavimas buvo daug silpnesnis. Svarbi šio skirtumo priežastis – skirtinga kriminologijos, kaip profesinio mokymo, pozicija. Priešingai negu Belgijoje, universitetinis kriminologinis išsilavinimas nebuvo laikomas būtinu norint Olandijoje tapti bent kurios nors profesinės grupės nariu. Norint užimti aukštesnes pareigas policijos pajėgose, reikia turėti Olandijos policijos akademijos diplomą, o kalėjimų direktoriai ir jų personalas visada buvo įvairių įvairiausio išsilavinimo, nuo dvasininkų ir teisininkų senais laikais iki sociologų ar vadybininkų šiais lai-

kais.⁴ Jiems skirti specifiškesni mokymai jų pačių institucijoje. Probacijos pareigūnams ir aukštesniajam kalėjimų personalui būtina bendra kvalifikacija socialinio darbo ar psichologijos srityse. Nėra tokių pareigų Olandijos baudžiamosios justicijos sistemoje, kur būtų aiškiai reikalaujama akademinio kriminologijos laipsnio. Iš dalies dėl šios priežasties belgų kriminologija yra tradiciškai labiau susieta su baudžiamąja praktika nei olandų.

Specifinės profesinės veiklos lauko nebuvimas taip pat buvo viena iš svarbiausių priežasčių, kodėl Olandijos universitetuose iki naujojo tūkstantmečio kriminologija buvo santykinai marginali. Akademinio kriminologijos personalo augimas, vykęs septintajame ir aštuntajame dešimtmetyje, daugiausia buvo pagrįstas pinigų skyrimu tyrimams, ir daug mažiau – stabiliais mokymo poreikiais. Kriminologijos fakultetai tada siūlė daugybę fakultatyvinių kursų teisininkų ar sociologų mokymo programose. Galbūt tai ir turėjo įtakos tų studentų tarpdiscipliniškumo įsisavinimui, tačiau niekuo neprisidėjo prie tarpdisciplininės kriminologijos bazės sukūrimo. 1968 m. Herman Bianchi sudarė pirmą autonomišką ketverių metų kriminologijos mokymo programą Olandijos Laisvajame Amsterdamo universitete.

Septintojo dešimtmečio pabaigoje Olandijoje buvo pristatyta etikečių klavavimo teorija. Amsterdame ją diegė Herman Bianchi, Roterdame – Peter Hofnagels. Šios teorijos dominavimas, lydintas kritinio požiūrio į stigmatizavimą, kriminalizavimą ir abolicionizmą, sustiprino Olandijos akademinę kriminologiją aštuntajame dešimtmetyje ir devintojo pradžioje. Teorija taip pat darė konkrečią įtaką formuojant tyrimų programas Laisvojo Amsterdamo universiteto ir Roterdamo Erazmo universiteto kriminologijos katedrose. Viešosiose diskusijose šie kriminologai buvo baudžiamosios justicijos sistemos, kuri tik kūrė naujas aukas ir niekam nebuvo naudinga, oponentais. Panašią istoriją galima papasakoti ir apie Groningen universiteto kriminologinių tyrimų institutą, kuris daugiausia dirbo remdamasis Mertono įtampos perspektyva ir tomis dienomis koncentravosi ties baudžiamosios justicijos sistemos selektyvumu. Tai skatino procesą, kuriame vieni nuo kitų tolo (ypač konservatyvieji) teisininkai, ir (dažniausiai progresyvūs) kriminologai. Sunku atsakyti į klausimą: ką tai reiškė tarpdiscipliniškam kriminologijos pobūdžiui. Tuo metu kriminologai daugiau ne-

---

⁴ Nors šiandien mes jau matome mūsų kriminologijos studentus, besitaikančius į policijos komisarus ir kalėjimų direktorius.

gu bet kada vertėsi teisine praktika, tačiau teisininkų, kurie būtų buvę atviri kriminologiniams tyrimams, skaičius buvo dar mažesnis nei, pavyzdžiui, Utrechto mokyklos dienomis.

Kriminologijos, daugiausiai besirėmusios tyrimams skiriamais pinigais, padėtis smarkiai pablogėjo, kai devintajame dešimtmetyje finansavimas universitetams pradėtas skirti vis labiau atsižvelgiant į mokymo poreikius. Šitaip kriminologija tapo savo marginalinio statuso auka ir buvo nublokšta atgal į pozityvizmą teisės fakultetuose, kur ji nerado daug draugų. Devintojo dešimtmečio pradžioje vis dar sklandė populiarūs mintis, kad geru teisininku gali būti tik tas, kas yra pasikaustęs ir socialiniuose moksluose. Šiame kontekste toks tarpdiscipliniškas projektas kaip kriminologija užėmė daugmaž akivaizdžią vietą teisininkų mokymo programose. Devintojo dešimtmečio viduryje gero teisininko idėją pakeitė gero amatininko, gero techniko idėja, ir buvo paskelbta, kad tarpdiscipliniškas mokymas nereikalingas. Todėl kriminologijos personalas visur buvo sumažintas.

Esama ir kitokių tokios šaltakraujiškos reorganizacijos priežasčių. Devintajame dešimtmetyje akademinėi kriminologijai smarkiai pakenkė ir jos įvaizdžio problema. Vyraujant sampratai, „kad niekas nepadedą“ ir kad asmenis, dirbančius „sistemoje“, įtraukia baudžiamumo paradigma, progresyvūs kriminologai nelabai ir galėjo ką nuveikti. Jų stiprūs normatyviniai įsitikinimai netgi neleido jiems griebtis bent jau kokių nors priemonių. Nuo pat devintojo dešimtmečio pradžios paplito nuomonė, kad kriminologai yra labiau suinteresuoti reikšti neutralią ideologinę kritiką negu vykdyti rimtus empirinius sunkių problemų tyrimus. Anksčiau buvęs mažas tyrimo institutas prie Teisingumo ministerijos pasinaudojo šia situacija ir 1973 m. smarkiai išsiplėtė: Mokslinių tyrimų ir dokumentacijos centras (WODS) tapo itin svarbia kriminologine institucija.

1974 m. Herman Bianchi parašė bazinį straipsnį apie „vyriausybines“ ir „nevyriausybines“ kriminologijas kaip paradigmos problemą. „Vyriausybines“ kriminologijas yra „išsisknijusi“ kriminologijos forma, kuri pirmiausia tarnauja policijos ir teisingumo administracijų interesams, tuo tarpu „nevyriausybines“ kriminologijas turi autonomiškus, akademinėmis žiniomis pagrįstus tikslus. Bianchi (1974 m.) įžiūrėjo svarbų abiejų kriminologijos kryptių vaidmenį, tačiau tvirtino, kad pirmoji neišvengiamai veikia remdamasi savo imanentine pozicija, tam tikros socialinės kontrolės logikos ribose, tuo tarpu antrosios pagrindinis uždavinys – pateikti išorinę metasociologinę šios hegemoninės

socialinės kontrolės sistemos kritiką. Minėtas straipsnis buvo gerai subalansuotas, tačiau buvo plačiai interpretuojamas kaip poliarizacijos argumentas: arba jūs kaip ir mes priklausote kritikams, arba teisėtvarkininkams. Klaidinškai laikydami tai poliarizacijos argumentu, daugelis akademinų kriminologų nenorėjo imtis politikos tyrimų. Iš dalies dėl šios priežasties Mokslinių tyrimų ir dokumentacijos centras būtent devintajame dešimtmetyje įgijo gana aiškia dominuojančią padėtį Olandijoje. Jie turėjo reikiamas lėšas, reikiama galią ir reikiamus darbuotojus.

Devintojo dešimtmečio pradžioje moksliniam akademinės kriminologijos patikimumui buvo suduotas smūgis, nes tyrėjai buvo dažnai aplaidūs metodologiniais klausimais, be to ji, kaip profesinių studijų sritis, pradėta kvestionuoti, nes labai daug studentų nerasdavo darbo, bent jau darbo, susijusio su jų studijomis. Galiausiai reikėtų paminėti, kad gana daug *pačių* akademinų kriminologų manė, kad jų dėstomas dalykas neturi pakankamo akademinio lygio, kuris garantuotų kriminologijos, kaip savarankiškos specializacijos, gyvavimą. Šie kriminologai tinkamai negynė kriminologijos teisės egzistuoti universitetuose. Jų idėja buvo tokia: leiskite studentams studijuoti iš pradžių „tikrąją“ discipliną (teisę, sociologiją, psichologiją, mediciną ir t.t), o paskutiniaisiais studijų metais specializuotis kriminologijoje. Būtina pasisakyti dėl šio požiūrio. Jeigu kriminologija yra pernelyg populiarė, tai nėra geras ženklas, nes tai dažnai byloja egzistuojant išibaiminusią, kartais net hipochondrišką visuomenę. Be to, kriminologai yra linkę studijuoti nusikalstamumą labai jau izoliuotai, t. y. atskirai nuo pagrindinių socialinių, ekonominių ir kultūrinių įvykių, kuriais jis remiasi.

Toks pavojus iš tiesų iškilo devintajame dešimtmetyje, kai politiniai motyvai ėmė stelbti kriminologines diskusijas. Aštuntajame dešimtmetyje egzistavęs skirtumas tarp „vyriausybinės“ ir „akademinės“ kriminologijos vis labiau ėmė nykti devintojo dešimtmečio viduryje. Kriminologiją imta daugiau ar mažiau derinti prie viešojo administravimo, mokslo, kuris buvo itin artimas savo objektu ir kuris (skirtingai nei kriminologija) labai išpopuliarėjo devintajame dešimtmetyje. Politikos klausimai tapo itin svarbūs ne tik Teisingumo ministerijos Tyrimų departamento WODC kriminologijoje, bet ir akademinėje kriminologijoje. Jan van Dijk (1985 m.), tuo metu aukštas valstybės tarnautojas Olandijos Teisingumo ministerijoje, netgi teigė, kad kriminologinių teorijų statusas priklauso nuo jų naudingumo baudžiamosios justicijos politikai ir praktikai. Šiuo požiūriu populiarė aštuntojo dešimtmečio teorijos, tokios kaip Mer-

tono įkvėptos konfliktų teorijos ir etikečių klijavimo teorija, buvo bevertės, tuo tarpu itin naudingomis laikytos galimybių ir rutininės veiklos perspektyvos. Devintajame dešimtmetyje Olandijos nusikalstamumo strategijai daugiausia įtakos turėjo šios racionalaus pasirinkimo perspektyvos, drauge su Hirschi prisirišimo teorija.

DEŠIMTASIS DEŠIMTMETIS: NAUJA KRIMINOLOGINIŲ TYRĖJŲ IR DĖSTYTOJŲ PAKLAUSA

Kriminologijos padėtis pagerėjo apie dešimto dešimtmečio vidurį. Iki devinto dešimtmečio vidurio dramatiškai augo nusikalstamumas, ir jis, ypač kai jis šiek tiek stabilizavosi, buvo pradėtas laikyti viena svarbiausių visuomenės problemų. Dabar į kriminologą imta žiūrėti kaip į ekspertą, kuris turėtų „išspręsti“ šią problemą.

Kriminologus imta skirti į įvairiausias (parlamentinių) tyrimų komisijas, ir jie pradėjo vis dažniau reikštis žiniasklaidoje. Tačiau tuo pat metu buvo galima matyti, jog politikoje dažnėja populistiniai procesai, daugiau dėmesio skiriama viešiesiems pasisakymams, o ne faktiniams tyrimams.

Paradoksalu, bet tarpininkavimas nusikalstamumo ir netvarkos reikaluose labai prisidėjo prie kriminologijos tvirtėjimo dešimtajame dešimtmetyje. Politikai ir strategijos formuotojai iš kriminologų greičiau linkę tikėtis per daug, o ne per mažai, ir dažnai pateikia tyrimams klausimus, į kuriuos negalima atsakyti, t. y. nors atsinaujino susidomėjimas kriminologais ir jų įvaizdis pasidarė pozityvesnis, dauguma žmonių neturėjo supratimo, ką kriminologai gali ir ko negali (van de Bunt, 1999). Taip pat pasikeitė ir studentų lūkesčiai. Jie kriminologiją studijavo ne dėl to, kad pakeistų ardomąją baudžiamosios justicijos sistemą arba kad sukurtų teisingesnį pasaulį, o greičiau dėl to, kad „išspręstų“ nusikalstamumo problemą.

Taip pat paminėtina, kad dešimtojo dešimtmečio pradžioje politikams itin reikėjo gauti ekspertinių žinių apie „naujus“ nusikaltimų tipus arba apie nusikaltimus, apie kuriuos mes žinojome labai mažai, tokius, kaip kompiuteriniai nusikaltimai, buitinis smurtas, aiškiai atsitiktinis (jaunimo) smurtas, jaunimo gaujos, susibūrusios etniniu principu, transnacionalinis organizuotas nusikalstamumas, prekyba žmonėmis, nusikaltimai aplinkai, sukčiavimas akcijų biržose, korporatyvinis nusikalstamumas, interesų konfliktai, genocidas, žmogaus teisių pažeidimai... o po kelerių metų – ir tarptautinis (islamistinis) terorizmas. Nuo dešimtojo dešimtmečio kriminologai daug prisidėjo prie empirinių žinių

gilinimo daugelyje šių sričių. Sunku pasakyti, kokių mastu išorinė paklausa tokioms žinioms palengvino mokslinę kriminologijos pažangą, tačiau kriminologai bent jau rimtai ėmėsi šių klausimų ir taip suvaidino svarbų vaidmenį gerinant kriminologijos įvaizdį. Tačiau jaunimo justicijos ar pataisos darbų srityje į sceną įžengė visiškai kitokio tipo ekspertai, greitai patraukę į save visas prožektorių šviesas: (bio)psichologas, profiliuotojas ir rizikos analitikas. Įdomu pažymėti, kad šie naujieji ekspertai paprastai buvo gavę tik vienos disciplinos (monodisciplininį) išsilavinimą. Kai David Garland (2001 m.) tvirtino, kad (politinis) eksperto vaidmuo naujojoje valdymo kultūroje, stumiamas į šalikelę atrodė, jog jis perdeda, bent jau Olandijos kontekste. Ekspertas dabar buvo įtakingesnis negu bet kada anksčiau. Iš tikrųjų pasikeitė tik eksperto žargonas ir jo atliekamas vaidmuo. Tyrėjas daugiau neieško priežasčių ir nebeanalizuoja, vietoj to jis kuria rizikos elgesio charakteristikas. Jaunas darbuotojas ar psichiatras neteikia pagalbos žmonėms, bet kontroliuoja rizikos grupes. Socialinis ar bendruomenės darbas nebetarnauja kovai su skurdu, neprišideda prie pažeidžiamų grupių emancipacijos – jis tik stiprina visuomenės saugumą. Be šių pokyčių esamų profesionalų vaidmenyse, atsirado daugybė naujų disciplinų, skaitomų pradedant teismo buhalterinės ekspertizės specialistams finansiniame pasaulyje ir baigiant viešojo ir pusiau viešojo sektoriaus saugumo vadybininkams. Visi šie naujieji ekspertai tapo itin įtakingi, jie faktiškai maitina mūsų rizikos visuomenės „informacijos brokerius“ (Ericson ir Haggerty, 1997 m.).

Tačiau tai dar ne viskas. Remiantis anketa, kurią 2000 m. išplatino potencialiems būsimų kriminologų darbdaviams, galima spėti, kad ganėtinai paklausūs bus žmonės, turintys žinių ir įžvalgų apie realų visų modernioje nusikaltimų kontrolėje dalyvaujančių organizacijų funkcionavimą (van Swaaningen ir van de Bunt, 2003). Teisininkai neturi tokių žinių, neturi jų ir sociologai bei viešojo administravimo mokslininkai. Tai leidžia daryti išvadą, kad ateitis priklauso tarpdiscipliniškai išsilavinusiems mokslininkams. Teisininkų niekas nemokė empirinio tyrimo įgūdžių, o sociologai dažnai neskiria pakankamai nuolatinio dėmesio juridiniam-normatyviniam mokslinių tyrimų srities kontekstui. Kriminologai galėjo užpildyti šią spragą. Iš lėto grįžo supratimas, kad finansinio apkarpyto politika akademiinių kriminologijos studijų srityje dešimtajame dešimtmetyje turi būti atitaisyta papildomomis investicijomis, ypač atsižvelgiant į tai, kad ne itin linkstama finansuoti fundamentalesnius ir longitudinius tyrimus.

DIDELI KRIMINOLOGIJOS LŪKESČIAI IR AKADEMINĖ LAISVĖ

Būtų pernelyg supaprastinta teigti, kad visi šie įvykiai kriminologijai buvo vien tik naudingi. Į politiką orientuotos kriminologijos paklausa, propaguota Jan van Dijk 1985 m., skatino ir kriminologijos kaip *akademinės* veiklos autonomiškumo nuosmukį. Nepraėjus nė dešimčiai metų, kitas olandų kriminologas guodėsi: „Nežinau kito tokio objektus tiriančio mokslo, kurį valdžia laikytų už tokio trumpo pavadėlio, kaip kriminologiją“ (van den Heuvel, 1994:40). Kitaip tariant, jūsų, kaip kriminologo, klausomasi tik tol, kol jūsų žodžiai nmeta iššūkio politiniu lygmeniu nubrėžtoms politikos kryptims. Neseniai trys skandinavų kriminologai teigė, kad atsiradęs priartėjimas prie valdžios institucijų kelia pavojų akademinėi laisvei. Kriminologai „dažnai siūlo politikos alternatyvas, į kurias nepalankiai žvelgia valdžios institucijos, pradedant ministrais ir baigiant kalėjimų administracijomis. Todėl kriminologija yra problema keliantis mokslas, kuriam greičiau reikalinga apsauga nuo valdžios institucijų, o ne jų glėbys“ (Balvig, Christie ir Tham, 2008)⁵. Britanijoje Tim Hope neseniai paskelbė keliantį nerimą pranešimą apie tai, kaip Vidaus reikalų ministerija iškraipo tyrimų duomenis, kurie neatitinka ministerijos politinių tikslų (Hope ir Walters, 2008).

Reece Walters (2003) atliko sisteminę analizę, kaip valdžios ir valdymo institucijos sudaro tyrimų planus, manipuliuoja žinių kaupimo procesais bei žinių pateikimu ir slopina kritiškus kriminologų balsus Britanijoje, Australijoje, Naujojoje Zelandijoje ir JAV. Ši dinamika nėra sistemingai perkelta į Olandiją, tačiau analizės iš knygos apie tai, kaip farmacinė industrija daro įtaką Olandijos medicinos ir biologijos disciplinai aidu atsikartoja ir kriminologijoje. Šioje knygoje Andre Köbben ir Henk Tromp (1999) analizuoja daug atvejų, kai tyrėjai buvo nutildyti daugiausia pinigų galia, t. y. žadant daug brangių tyrimams reikalingų įrenginių arba grasinant, kad finansavimas bus nutrauktas. Pinigų sumos, skiriamos kriminologiniams tyrimams, yra gerokai mažesnės,

---

⁵ Taip Danijos, Norvegijos ir Švedijos kriminologai išreiškė susirūpinimą dėl vadinamo Stokholmo prizo įsteigimo; tai prizas, kurį teikia Švedijos vyriausybė ir kuris, jų nuomone, skatina tokią kriminologiją, kuri susitelkia ties biologija ir medicina, prognozavimo individualiu lygmeniu studijomis ir prevencija.

tačiau galime išgirsti (dažniausiai „koridoriuose“) daugybę kriminologų tyrėjų nusiskundimų, kad institucijos, užsakančios tyrimus, linkusios rinktis tuos tyrimų institutus, iš kurių galima tikėtis tokių tyrimo išvadų, kokias valdžios institucijos norėtų išgirsti, valdžios institucijos neskelbia joms nepatinkančių tyrimų išvadų iki tol, kol jos tampa politiškai nekenksmingomis, atskiras tyrimų dalis pripažįsta „konfidencialiomis“, stengiasi daryti įtaką tyrimo duomenų ar išvadų formulavimui, platina klaidinančius pranešimus spaudai, kuriuose „nemalonūs“ tyrimo duomenys nublukinami arba neutralizuojami, arba tiesiog grasina su tokia situacija nesutinkantiems tyrėjams, kad jie nebegaus užsakymų tyrimams. Daug politikos tyrimų yra paskelbta tik ataskaitose, kurios neprieinamos kitiems mokslininkams.

Pagrindinis patarimas, kurį duoda Kobben ir Tromp (1999:170-7) kaip atremti šią nepageidaujamą grėsmę akademinėi laisvei, – tai pernelyg lengvai nepasiduoti ir kurti pasipriešinimo strategijas, pavyzdžiui, pateikti „nepageidaujamus“ tyrimų duomenis žiniasklaidoje, stengtis mobilizuoti prijaučiančius politikus arba kreiptis į teismą. Jie taip pat pataria steigti „mokslinės bendruomenės patikėtinio“ instituciją, tarsi tyrėjų ombudsmeną, nes dabar profesinės sąjungos daugiau klauso žmonių, kurie užsako tyrimus, o ne pačių tyrėjų. Kaip jau minėta, nėra aišku, ar Kobben ir Tromp analizė taikytina ir kriminologijai, tai dar reikia patikrinti, tačiau, mūsų nuomone, ji bent jau tam tikru mastu gali būti taikoma. Galima sugalvoti ir kitokių būdų šiai dilemai spręsti. Vienas iš jų būtų stiprių kriminologijos katedrų universitetuose kūrimas, siekiant sumažinti priklausomybę nuo išorinių tyrimo sutarčių.

Analizuojant kriminologijos plėtotę nuo dešimtojo dešimtmečio vidurio, galime matyti daugelį paradoksų ir problemų. Viena vertus, senieji debatai dėl „vyriausybės“ ir „nevyriausybės“ kriminologijos vėl sugrįžo į pirmą planą, nors ir kitu stiliumi. Nepageidaujami tyrimo rezultatai yra užblokuojami ar neutralizuojami atiduodant sutartis tiems tyrėjams, kurie linkę atkartoti „savo šeimininko balsą“, subtiliai ir ne taip subtiliai grasinant tyrėjams finansiškai, diskredituojant kai kuriuos tyrimo projektus arba tyrėjus arba „perfrazuojant“ kai kurias tyrimų dalis ar išvadas, kurios meta iššūkį dominuojančiam politiniam požiūriui. Be to, matome visą būrį naujų ekspertų: rizikos analitikų, saugumo ekspertų, kurie turi milžinišką įtaką baudžiamosios justicijos praktikai, nors dažnai naujos „kontrolės kultūros“ diktuojamomis sąlygomis. Norint mesti iššūkį šios kontrolės kultūros diktatui, būtina, kad egzistuotų kritinis skaičius mokslininkų ir praktikų, kurie galėtų paremti paslėptą nepasitenkinimą dabar-

tine teisėtvarkos politika svariais argumentais ir darbine praktika. Atrodo, gera, reflektuojanti kriminologijos studijų programa plačiai atvertomis durimis kitiems socialiniams mokslams yra *conditio sine qua non*. Būdami mokslininkais, mes daugiau rūpinamės tuo, kokia bus mūsų tyrimų įtaka, ir daug mažiau rūpinamės mūsų dėstymo įtaka. O juk studentai, kuriuos mes šiandien rengiame, yra rytdienos politikos formuotojai.

KAIP VISA TAI ATSISPINDI MOKYMO PROGRAMOSE?

Devintasis dešimtmetis buvo reakcija į aštuntojo dešimtmečio nerealistišką romantizmą. Jeigu sutinkame, kad dabar atėjo metas intelektualesniems iššūkiams, savarankiškesnei kriminologijai, t. y. kryptingesnėms žinioms apie nusikalstamumą ir jo kontrolę, reikia ypač vengti klaidų, padarytų aštuntajame dešimtmeityje. Pažvelkime į 1968 m. sukurtas kriminologijos programas ir pagalvokime, kaip jos gali prisidėti prie kriminologijos plėtotės naujajame tūkstantmetyje.

Vienas ryškiausių aštuntojo dešimtmečio edukacinių filosofijų bruožų – akcentavimas, kad būtina mokytis mąstyti savarankiškai ir formuoti savo paties nuomonę. Studentai jau nuo pat pradžių susidurdavo su numanomais požiūriais į pasaulį ir žmoniją, kuriais grindžiama kriminologinė teorija. Dabar nusikalstamumo problema pernelyg dažnai įvardijama gana esencialistiniais terminais, o studentai lengvai linksta tiesiog atkartoti tai, kas jiems sakoma per televiziją, ką jie perskaito internete ir ką jie girdi parlamente. Kai aš kartą paklausiau vienos studentės, kodėl ji, būdama pakankamai protinga, kartoja visus tuos paistalus užuot mąščiusi pati, ji atsakė, kad dabartinė lavinimo sistema yra pernelyg orientuota į faktų reproduktivumą ir kad jos niekas niekada neskatino mąstyti peržengiant hegemoninės paradigmos ribas. Toks atsakymas man atskleidė, kad refleksija turi sudaryti kiekvienos studijų programos pagrindą.

Antroji į akis krentanti aštuntojo dešimtmečio kriminologijos programų charakteristika buvo holistinis požiūris į sąsajas tarp istorinių, socialinių, politinių, kultūrinių procesų ir nusikalstamumo bei jo kontrolės raidą. Dabar daugiausia reikalaujama „greito remonto“, iškart pritaikomų „konkrečių“ sprendimų labai specifinėms, tačiau dalinėms problemoms. Šiuolaikiniai studentai ir tikisi iš kriminologijos tokios izoliuotos nusikalstamumo ir jo kontrolės vizijos. Neturėtume tam pasiduoti. Nusivylimui, jei pasirodytų kad toks „greitas remontas“ neįmanomas, įveikti labai padėtų lėto proceso, kuriame rutuliojasi socialiniai įvykiai, kontekstualizavimas ir įžvalgos. Be to, tai suteikia rimtumo kriminologijai, kaip disciplinai.

Aštuntojo dešimtmečio programose yra ir kitų elementų, kurie dabar stebina mus daugiau neigiama nei teigiama prasme. Kartais jose būta pernelyg daug laisvo dreifavimo, vienpusiškumo ir sentimentalumo. Pernelyg dažnai studentai buvo mokomi vien tik *nuomonių*, nepateikiant būtino patikimo mokslinio jų pagrindimo. Simplistinė idėja, kad baudžiamoji justicija yra blogai veikianti sistema, kurioje kiekvienas yra auka (ar jis būtų „deviantas“, ar nukentėjęs, ar visuomenė kaip visuma), buvo fragmentiškas pagrindas, ant kurio buvo statomos šios programos. Dažnai trūko subalansuoto skirtingiems blokams priklausiančių žinių perdavimo, jau nekalbant apie bandymus kaip nors tarpdiscipliniškai susieti šiuos skirtingus žinių blokus.

Nuo devintojo dešimtmečio vidurio kriminologai vėl nusileido ant žemės. Vėl buvo imtasi esminio kriminologų darbo, kuris buvo užmirštas etiketų klijavimo, abolicionizmo ir studijų apie baudžiamosios justicijos sistemos selektyvumo dominavimo metais, būtent vėl buvo imtasi paprastų, pozityvistinių etiologinių ir vertinamųjų studijų. Turime taip pat pripažinti, kad tyrimų klimatas kriminologijoje tapo šiek tiek rimtesnis ir, kalbėkime atvirai, žmonės ėmė dirbti daugiau. Septintojo ir aštuntojo dešimtmečio kritinė dvasia kartais pernelyg garbinama.

Tačiau kaip matome, devintasis ir dešimtas dešimtmečiai turėjo ir savo tamsių pusių. Pamažu į kriminologiją įsėlino kitokio pobūdžio vienpusiškumas. Jei tomis dienomis iš viso buvo vartojamas žodis „vizija“, tai daugiausia derinyje su žodžiu „stygius“. Užuot nustatinėję tendencijas ir savarankiškai nurodinėję, kokie yra svarbūs įvykiai akademinio požiūriu, kriminologai tik laikėsi politinių tendencijų, kad pritrauktų šiek tiek pinigų išoriniams tyrimams, nuo kurių jie tapo beveik visiškai priklausomi. Kriminologijoje vyravo „kalbos apie kontrolę“. Kitas paslaptingas dalykas buvo tas, kad praėjus šitiek metų po diskusijų apie pozityvizmą socialiniuose moksluose ir tik vienam dešimtmečiui po antipozityvistinio judėjimo kriminologijoje, naujosios biologinės ir evoliucinės psichologinės įžvalgos apie agresiją priimamos kaip „nauja tiesa“, be jokios refleksijos ir labai mažai atsižvelgiant į kriminalizavimo ir dekriminalizavimo procesus, priežastingumo problemas, ryšius su socialinėmis reakcijomis ir implikacijomis ar ilgalaike dinamika. Man tai yra taip pat nepageidaujama ir taip pat nenormalu, kaip ir neatsakingas „fotelinis“ aštuntojo dešimtmečio radikalizmas.

Jeigu manome, kad visa tai yra nepageidaujami procesai, turime mūsų studijų programose kurti (iš naujo kurti) erdvę „deviantiniam žinojimui“ apie nusikalstamumo kontrolę. Taigi, visų pirma, svarbiausia, kriminologijos studijos

turi būti intelektualinis iššūkis. Neturėtume sleisti idėjos, kad kriminologija yra techninė disciplina, tarnaujanti kontrolės interesams,- ji yra savarankiškas akademinis mokslas apie deviaciją ir socialinę kontrolę. Atrodytų, vėl vertėtų sugrąžinti kai kurias esmines aštuntojo dešimtmečio „nevyriausybinės“ kriminologijos epistemologines prielaidas, bet, skirtingai nei tada, nepakliūnant į poliarizacijos spąstus. Turime pasimokyti iš to laikotarpio, kad kriminologinės studijos taip pat turi sleisti žinias, paremtas empiriniais nusikalstamumo ir jo kontrolės tyrimais, studijų metu turi būti plačiai mokoma socialinio mokslo tyrimų metodų ir technikos. Norėdami įgyti „deviantinį žinojimą“, turite tiksliai žinoti, ką kritikuojate ir kodėl.

PAMOKOS IŠ FLAMANDŲ PROGRAMOS VERTINIMO

Flandrijos kriminologinių studijų vertinimo komitetas išspausdino vertinimo ataskaitą kaip tik tokiu metu, kai mes stengėmės spręsti daugybę praktinių problemų, priiminėjome galutinius sprendimus dėl naujų Olandijos kriminologijos bakalauro programų (VLIR, 2001). Mums tai buvo įspėjimas, kad kriminologijos studijų programa nebūtų pernelyg orientuota į praktiką. Profesinio mokymo programos įvaizdis neprišlėdė prie kriminologijos, kaip gyvybingos akademinų studijų srities, įvaizdžio formavimo. Blogiausiu atveju, kriminologas yra laikomas nelabai susigaudančiu sociologu ir nelabai susigaudančiu teisininku. Šią problemą išspręsti įmanoma tik labai tiksliai išsiaiškinus, kokia yra kriminologų pridedamoji vertė. Praktikoje, kuri nuolatos taip greitai keičiasi, atrodytų, būtų geriau (irgi žvelgiant iš grynai į praktiką orientuotos profesinės perspektyvos), studentams visų pirma atskleisti analitines išvalgas ir tarpdisciplinišką bendrąjį supratimą.

Siekdami jau pačioje pradžioje pašalinti klaidingus lūkesčius dėl mūsų programos, visoje savo informacinėje medžiagoje mes pabrėžėme, kad mūsų programa nėra skirta rengti „nusikaltėlių gaudytojus“. Tie, kurie siekia uniformuotų funkcijų policijos pajėgose arba nori tirti baudžiamąsias bylas, turėtų studijuoti Policijos akademijoje, o tiems, kurie norėtų užsiimti kriminaliniu profiliavimu arba dirbti Olandijos teismo ekspertizės institute, geriau studijuoti psichologiją, molekulinę biologiją, fiziką arba mediciną. Studentai, kurie nori pirmiausia „padėti žmonėms“, turėtų vietoj kriminologijos studijuoti socialinį darbą. Tačiau jeigu pažvelgtume į praeities potyrius, būtų neteisinga ignoruoti praktinius klausimus, konkrečiai dėl darbo vietos perspektyvų. Pridėtinę kriminologų vertę, lyginant juos su socialiniais mokslininkais, sudaro tarpdiscipliniškumas ir konkre-

čios žinios apie visus asmenis bei organizacijas, susijusias su nusikalstamumu ir jo kontrole. Mūsų nuomone, įžvalga ir bendras supratimas yra svarbiausieji autonominiai požymiai, kuriuos turime diegti rengdami bendros kvalifikacijos specialistus. Mes manome, kad specialistas, kuris gali aiškiai mąstyti, pakilti virš nagrinėjamos medžiagos, rasti sąsajas, turi metodologinių ir socialinių mokslų žinių bei teisininko įgūdžių, ras darbą visur. Be to, studentams suteikiamos konkrečios žinios apie visą teisinę sistemą ir diegiami konkretūs įgūdžiai, kaip veikti tos sistemos ribose. Tai pasiteisino kaip teisinga prielaida. Ligi šiol studentai vos baigę studijuoti lengvai randa tinkamą darbą. Daugelis iš jų dirba policijoje (kaip nusikaltimų analitikai), tyrinėtojai (prie universitetų, ministerijų ir privačių konsultacinių įmonių ir t. t.), municipaliniuose bendruomenės saugos padalinuose ir net teisminės buhalterijos ekspertais bei atitikimo pareigūnais didesnėse bendrovėse.

Kitas momentas, kurį pastebėjo flamandų vertinimo komisija, yra tai, kad būdai, kuriais naujausios „pagrindinių“ disciplinų, daugiausia psichologijos ir sociologijos (bet taip pat paminėta ir ekonomika) žinios pasiekia kriminologiją, gali būti gerokai tobulesni. Nesudėtinga siūlyti laisvus sociologijos, psichologijos ir kitų mokslo šakų kursus, tačiau netrukus pamatėme, kad, jei norime, kad studentai gerai suprastų kriminologijos specifiką, dėstytojai taip pat turi sugebėti atskleisti jiems kas sieja atskiras disciplinas.

Flamandų vertinimo komisijos nuomone, dar viena sritis, kurią reikėtų geriau integruoti į programą, yra nusikalstamumo ir jo kontrolės internacionalizavimas. Visiems aišku, kad šiuo metu faktiškai nebeįmanoma nematyti problemų tarptautinėje perspektyvoje. Taigi į studijų programą mes įtraukėme itin specializuotus Europos ir tarptautinės teisės kursus bei kursus apie transnacionalinį nusikalstamumą ir globalinę kriminologiją.

Flamandų vertinimo komisiją taip pat pabrėžė, jog būtina, kad į studijų programoje studentai aktyviau dalyvautų. Mūsų Olandijos studijų programoje yra daug aktyvių, į problemų sprendimą orientuotų kursų. Tai specifiniai kursai apie informacijos paiešką, argumentavimą, akademinį rašto darbų rengimą, dvejį kursai, kuriuose studentai turi analizuoti ir aptarti savo pačių parengtus rašto darbus, intensyvios darbinės grupės, kurios gilinasi į metodus ir tyrimo techniką, ir pagaliau tyrimo įgūdžių ugdymo kursas, kuris baigiamas atlikus ir pristačius savarankišką (ribotą) tyrimo projektą. Visa tai vyksta maždaug penkiolikos studentų grupėse, kurioms vadovauja kuratorius (dažniausiai buvęs studentas, ką tik baigęs magistrantūrą). Aktyvus studijų elementas yra ir laikinas įdarbinimas praktikai. Tačiau jis turi pasitarnauti tyrimui, kurį pradėjo studentas; nepakanka vien tik

„žvilgtelėti“.⁶ Nors su įvairiomis laikinai įdarbinančiomis organizacijomis mūsų santykiai geri, bet labai sunku koordinuoti tokį laikiną įdarbinimą, palaikyti kontaktus su organizacijomis ir nuolatos kontroliuoti laikino įdarbinimo vaidmenį studento tyrime. Tačiau mūsų patirtis rodo, kad tokie praktiniai įgūdžiai ir aktyvinantis mokymas yra geriausias būdas sukurti tarpdisciplinišką mąstyseną.

TARPDISCIPLINIŠKUMAS, TAIKOMAS KONKREČIOMS STUDIJŲ TEMOMS

Kriminologijos sritį galima suskirstyti į šias penkias sub-disciplinas: 1) aprašomoji kriminologija (kartais vadinama kriminografija); 2) nusikalstamumo aiškinimas (etiologija); 3) aukų tyrimai ir pagalba joms (viktimologija); 4) nusikaltimų prevencijos ir represijos būdai (penologijos ir saugumo studijos); 5) baudžiamoji politika – tiek apie naujų baudžiamosios politikos kryptių rengimą, tiek apie pasirinktos baudžiamosios politikos kultūrinių bei sociologinių poteksčių iškėlimą į paviršių. Geriausias būdas tokioms žinioms įgyti tarpdisciplinišku būdu būtų iš karto nuo pat įvadinio kriminologijos kurso pateikti pilną vaizdą. Todėl mes trumpai aptariame visas penkias atšakas ir tikimės, jog tai leis studentams suprasti, kaip vėlesni kursai yra tarpusavyje susiję.

Kita pamatinė idėja yra tai, kad kiekvienas kriminologinis tyrimas turi prasidėti nuo gero problemos apibūdinimo. Vadinasi, ši kriminologijos atšaka dėstoma sutelkus visą dėmesį į koncepcijų ir definicijų problemas, ir ypač – į itin specifinį kriminologinį tyrimo metodų bei technikos instruktažą.

Aprašomoji kriminologija taip pat yra pirmasis aktyvaus studentų įtraukimo kursas. Pasirinkome teminę kurso struktūrą, kur aprašomosios kriminologijos elementai pirmiausia pateikiami juos daugiau numanant nei aiškiai apibrėžiant. Panašiai elgiamės ir su kriminologijos teorija. Pirmame kurse nagrinėjamos epistemologinės sąvokos apie „gryno“ stebėjimo ribas ir koncepcijų apie žmogaus prigimtį bei visuomenę įtaką. Po to supažindinama su visomis kriminologijos teorijomis. Rodydami sąryšį tarp aiškinimų, iš vienos pusės, ir koncepcijų bei socialinių reakcijų, iš kitos pusės, užbėgame už akių, tam, kad etiologinės sąvokos nebūtų suvokiamos pernelyg klinikiškai ir joms nebūtų suteikiama pernelyg suabsoliutinta prognostinė reikšmės.

---

⁶ Nors tai taip pat svarbu, daugelis mūsų studentų susirado darbą tose institucijose, kuriose jie buvo laikinai įdarbinti praktikai. Tačiau jų studijų kontekste, laikinas įdarbinimas pirmiausia skirtas iš pirmų šaltinių surinkti empirinę, faktinę medžiagą.

Mokydami viktimologijos ir penologijos, remiamės tematikai orientuotu tarpdiscipliniškumu. Trys pagrindiniai mokymo kursai trečiame bakalauro kurse apima: 1) priežastis ir socialinę konstrukciją, 2) pobūdį, paplitimą ir žalą ir 3) prevenciją bei bausmę. Mes mėginame šias temas aiškinti atsižvelgdami į panašių nusikaltimų grupes: nusikaltimus asmeniui (smurtą), viešosios tvarkos ir visuomenės sveikatos problemas (narkomaniją) ir „baltųjų apykaklių“ nusikaltimus (sukčiavimą). Šitaip galime pailustruoti, kad problemos konceptualizavimas, kryptis, kuria ieškoma paaiškinimo, taip pat žalos pobūdis ir nusikaltimo aukos kategorija gali labai varijuoti ir turėti tiesioginių pasekmių tam, kaip jos yra sprendžiamos. Tose kursuose bandome kiek įmanoma labiau integruoti psichologines, sociologines, ekonomines ir teisesnes perspektyvas, kartais pavedame kursą dėstyti dviem ar trimis dėstytojams, turintiems skirtingą akademinį išsilavinimą.

Ketvirtaisiais metais pagrindinės šiuolaikinės temos, kaip antai transnacionalinis organizuotas nusikalstamumas (tarptautinė narkotikų prekyba, vaikų pornografijos tinklai ir kiti kibernetiniai nusikaltimai, žmonių kontrabanda, prostitucijos tinklai, terorizmas, pagrobimų industrija ir t. t.), susiejamos su sociologinėmis teorijomis apie neoliberalaus „laisvosios rinkos“ modelio globalizaciją, taip pat su tarptautinių lyginamųjų tyrimų įgūdžiais. Panašiai ir kursas apie saugumą ir rizikos vertinimą susietas su teorijomis apie rizikos visuomenę ir pažangiais statistiniais rizikų apmokestinimo metodais. Kursas apie baudžiamąją politiką susietas su teorijomis apie bendro pobūdžio procesus visuomenėje ir politikoje, taip pat su pažangiais vertinamųjų tyrimų metodais.

ATEITIES IŠŠŪKIAI

Štai taip mes pabandėme parengti tarpdisciplininę kriminologijos studijų programą Olandijoje. Atsižvelgdami į neseną istoriją, turime padaryti išvadą, kad būtų nepageidaujama, jeigu kas galėtų gauti kriminologijos mokslo laipsnį nepajėgdamas dirbti su visomis esamomis šios mokslo srities teorijomis, tyrimų metodais ir technika. Kad kriminologija turėtų ateitį, kriminologijos studentai turi rasti darbą. Taigi net stengdamiesi lavinti savo studentus refleksyviu būdu, per daug nesusimąstome, ar jie kai kuriose pozicijose „sustiprins sistemą“. Nesame misionieriai, mes – dėstytojai. Galime pasistengti ir suteikti studentams tam tikrą kritinį supratimą, tačiau tik nuo jų priklauso, ką jie su juo veiks.

Jeigu pažvelgtume, kur studentai įsidarbina, tai matytume, kad solidžios metodologijos pamokos yra būtina sąlyga ateities kriminologijai, kaip gyvybin-

gai akademinėi disciplinai ir profesinio darbo sričiai. Tačiau tai dar ne viskas. Reece Walters (2003:81) pastebi: „Metodologiniuose kriminologijos vadovėliuose dažnai nėra aptariami sunkumai ir įtampa, kuri pasitaiko atliekant kriminologinius tyrimus. Tokiose knygosose dažnai yra panašūs skyriai apie pavyzdžių atranką, anketas, dviatę analizę, koreliacijas, kontrolines grupes, interviu metodiką, statistinį modeliavimą ir t. t. (...) Tokia literatūra sudaro įspūdį, kad kriminologinis tyrimas yra techninis, mokslinis darbas.“

Jeigu norime sukurti labiau viliojančią aplinką tyrimams, turime nurodyti, kokiais aspektais kriminologiniai metodai skiriasi nuo įprastinės socialinių mokslų metodologijos. Savo dėstomuose kursuose atkreipiame dėmesį į tokius dalykus: 1) šaltinių rūšis (nuo policijos bylų iki ligoninių duomenų ir nuo pažeidėjų prisipažinimų iki duomenų, gautų iš aukų ir apie aukas); 2) palyginti didelį mūsų duomenų nepatikimumą (visi šaltiniai turi savo specifinį tendencingumą); 3) tiriamosios grupės pobūdį (pavojingas praktinis darbas su kriminalinėmis grupėmis, priverstinė respondentų kalėjimuose padėtis, įmanomas tik ribotas dalyvių stebėjimas); ir 4) emocionaliai (pvz., išprievartavimo atveju) ar politiškai (pvz., vidinių negerovių atskleidimas) jautrią medžiagą. Rodydami ryšį tarp matavimo, iš vienos pusės, ir konceptualizavimo, socialinės konstrukcijos bei socialinių reakcijų, iš kitos pusės, užbėgame už akių, kad etiologinės sąvokos nebūtų suvokiamos pernelyg klinikiškai ir kad joms nebūtų suteikta pernelyg suabsoliutinta prognostinė reikšmė.

Apibendrinant viskas atrodytų labai akivaizdu, tačiau konkrečiuose tyrimų projektuose dažnai pasigendame tokio kritiško žinojimo. Siekdamas pakeisti dabar vyraujančią „šamaninę kriminologiją“ su jos trijų skaičių po kabelio kvazimokslinėmis koreliacijomis, metodologija, kuri reflektuoja nusikalstamumo realybę visu jos sudėtingumu, Jock Young (2004:26) tvirtina: „Ko iš tikrųjų reikia, tai teorinės pozicijos, su kuria galima žengti į realų pasaulį, kur yra egzistencinio džiaugsmo, baimės, netikro tikrumo ir abejonių (...). Mums reikia etnografinio metodo, kuriuo vadovaudamiesi žinotume ką daryti su refleksiskumu, prieštaravimu, eksperimentiškumu, nuomonių kaita, pozavimu ir slėpimu. (...) Mūsų problemų negalima išspręsti apsimestiniu mokslingumu, o tik kritiška etnografija, išpuoselėta išnaudojant visas žmogaus kūrybiškumo ir suvokimo galimybes.“

Taip pat ir teoriškai privalome plėsti savo horizontą už kriminologijos tradicinių ribų. Nors per pastaruosius dešimtmečius ir praplėtėme savo tarpdisciplinišką matymo lauką, daugelis kriminologų vis dar sukasi ratu aplink per-

nelyg konkrečius politikos klausimus. Išsiplėtojus kriminologijos tyrimų sričiai, jau galime matyti, kokią žymę kriminologijai paliko, pavyzdžiui, sociologinės ir ekonominės studijos apie globalizaciją, etnografinių tyrimų metodai iš kultūrinės antropologijos srities arba net biopsichologiniai ar neurologiniai duomenys apie suaktyvinimą ir sužadalinimą. Mums tik tada prasmę įgaus šiuolaikinės transnacionalinio organizuoto nusikalstamumo temos (tarptautinė narkotikų prekyba, vaikų pornografijos tinklai ir kiti kibernetiniai nusikaltimai, žmonių kontrabanda, prostitucijos tinklai, terorizmas, pagrobimų industrija ir t. t.), kai mes susiesime jas su ekonomine ir kultūrine globalizacija, didėjančia atskirtimi tarp turtingųjų ir vargšų, globaliniu valdymu, kibernetine erdve ir konfliktu tarp džihado ir komercinio pasaulio (*McWorld*). Panašiai ir madinigus politikos klausimus, pavyzdžiui, saugumo vadybą ir rizikos vertinimą, galėsime suprasti tik tada, kai suvoksime, kad gyvename kultūroje, kurioje komutacinių ryšių tinklas ir mobilūs telefonai didžiąja dalimi pakeitė bendravimą „akis į akį“ ir kurios pagrindiniai bruožai yra kitų baimė ir nesaugumas dėl ateities (Furedi, 2002; Ericson, 2007). Atsakymas į klausimą „kas yra naudinga kriminologija?“ labai skiriasi nuo to, kurį būtume gavę prieš dvidešimt metų. Jan van Dijk (1985) idėja apie „į politiką orientuotą“ kriminologiją gal ir sukėlė šurmulį devintajame dešimtmetyje, tačiau šiandien ji iš viso nepataiko į taikinį. Nusikalstamumo ir baudžiamosios justicijos strategijos šiandien remiasi labai jau šališkais empirikų darbais ir todėl ribotomis realybės vizijomis. „Senasis“ metodas nepastūmėja mūsų į priekį šiais moderniais laikais.

Jeigu pažvelgtume į dvi futuristines studijas (Bruinsma ir kt., 2001, Hoo-genboom, 2001), rastume ilgą sąrašą disciplinų ir nusikaltimų, į kuriuos per artimiausius dešimt metų kriminologai turėtų atkreipti dėmesį, būtent, į biogenetiką ir biometriją, ekonomiką, kultūros studijas, politinį nusikalstamumą, genocidą, terorizmą, internetinį nusikalstamumą, korupciją arba sąmokslą, ekonominį piktnaudžiavimą valdžia, pramoninį šnipinėjimą, plataus masto apgavystes ar buitinių smurtą. Tai pabrėžia koks svarbus yra anksčiau suformuluotas klausimas, kaip kurti priemones šioms problemoms iš tikrųjų iširti. Tradicinė kriminologijos metodologija daugiausia orientuota į kasdienius gatvės nusikaltimus, kuriuos vykdo skurdžiai gyvenantis jaunimas. Jeigu rengiamės iš tikrųjų rimtai užsiimti šiomis naujomis temomis ir nesame patenkinti diletanto padėtimi, būtina drastiškai atnaujinti kriminologinę metodologiją.

Kitą problemą kelia atsiradę nauji sekimo ir kontrolės mechanizmai: specialūs tyrimo metodai, visuomenės ir privačios tvarkos apsauga, privačios ir

pusiau privačios kontrolės paslaugos, rizikų profiliavimas ir stebėjimas kameros. Jei teisininkai iš viso susidomi šiais reikalais, jie kelia klausimus dėl teisinio leidžiamumo arba kaip padaryti, kad konkreti praktika atitiktų teisę. Kita vertus, kriminologai yra linkę apsiriboti vien tik naudingumo klausimu: „kas veikia?“ kovoje su nusikalstamumu. Mokslas su tarpdiscipliniškais pretenzijomis turėtų pirmiausia užduoti normatyvinius klausimus apie tai, ar konkreti priemonė yra pageidautina. Antra, mokslas, kurio sampratinius aparatus ir analizės struktūra žymia dalimi paimta iš sociologijos, taip pat privalo pajėgti ką nors pasakyti apie kai kurių įvykių *socialinę* reikšmę. Mums, kaip mokslininkams, privalu studijuoti kiekvieną problemą kaip savarankišką, atsiejant ją nuo nusikaltimų kontrolės problemos, socialinio konteksto, kurio ribose gimė tam tikros reakcijos formos, nuo jų implikacijų visuomenei. Visa tai yra didelis iššūkis kriminologijoje aktualizuoti ir atgaivinti socialinės reakcijos perspektyvas, jau nuo devintojo dešimtmečio esančias nuosmukyje. Dabartinėje mokymo programoje ši dimensija vis dar nepakankamai integruota.

Dabar jau prieiname prie visų mūsų minėtų diskusijų interpretavimo, įtvirtinimo ir kontekstualizavimo. Abi anksčiau minėtos futuristinės studijos plačiai aptaria visuomenės liberalizavimą, internacionalizavimą ir digitalizavimą, ekonomikos globalizavimą, „į miltus sutrinančią valstybę“ ir „tinklo visuomenę“. Studijose kalbama apie didėjančią „horizontalią priežiūrą“ ir „vertikalios valdžios“ nuosmukį, apie kintančias normas ir vertybes, seksualinius santykius, kuriems daro įtaką arba nedaro įtakos daugiakultūrinė visuomenė. Atrodytų, visi sutinka, kad šie procesai yra svarbūs kriminologijai, tačiau koks yra faktinis mūsų atsakas? Ar mes juos išties įtraukiame į savo tyrimus? Ar mes rimtai jais užsiimame, ar tik tuščiažodžiaujame?

Dabartiniu metu kriminologija yra disciplina, kurioje madinga sureikšminti „tikslumą detalių atžvilgiu“, platus požiūris ar bendras vaizdas nuvertinami. Tačiau kriminologai nepajėgs sėkmingai imtis vaidmens, kuris jiems priskiriamas futuristinėse studijose, kuriose jie laikomi tarpdiscipliniško tilto statytojais ir žinių perteikėjais, užmezgančiais sąsajas ir plėtojančiais dialogą su įvairiausiais ekspertais, tol, kol nesusidarys visumos vaizdo. Plataus konteksto išmanymas, žinios apie naujus socialinius ir mokslinius pokyčius, sugebėjimas anksčiau atkreipti dėmesį į atitinkamas kriminologijos tendencijas, – visa tai sustiprina mūsų galimybes kurti vizijas ir aiškinti naujus reiškinius ir problemas. Senas posakis „gera teorija yra praktiškiausia priemonė“ vis dar gali tarnauti kaip gana geras orientyras, skatinantis mokslinę, tarpdisciplinišką ir kartu į praktiką orientuotą kriminologiją.

LITERATŪRA

1. Aletrino A. (1906) *Is celstraf nog langer geoorloofd en gewenscht?* Amsterdam: Van Maas & Van Suchtelen.
2. Balvig, Flemming, Nils Christie & Henrik Tham (2008) 'Whither the Stockholm Prize?', *Criminology in Europe: Newsletter of the European Society of Criminology*, vol.7, no., p. 1, 8-9.
3. Barberet R. 'Country Survey Spain', in: *European Journal of Criminology*, 2005, 2 (3) 341–368.
4. Bianchi H. 'Goevernementele en non-goevernementele kriminologie: een meta-probleem', *Tijdschrift voor Criminologie* 1974, 16 p. 201–216.
5. Bruinsma G.J.N., H.G. van de Bunt & I. Haen Marshall (2001). *Met het oog op de toekomst; verkenning naar de kennisvragen over misdaad en misdaadbestrijding in 2010*. The Hague: Adviesraad voor het Wetenschaps- en Technologiebeleid. Online at: <www.awt.nl>.
6. Bunt H.G. van de 'Beleid uit wetenschap', in: *Justitiële Verkenningen* 1999, 25 (6) 13–21.
7. Dijk J.J.M. 'Beleidsimplicaties van criminologische theorieën en implicaties van het beleid voor de theoretische criminologie', *Tijdschrift voor Criminologie* 1985, 27 (5) 320–345.
8. Ericson R. V. *Crime in an Insecure World*. 2007 Cambridge: Polity Press.
9. Ericson R.V. & K.D. Haggerty *Policing the Risk Society*. 1997, Oxford: Clarendon Press.
10. Furedi F. *Culture of Fear: Risk-taking and the morality of low expectations*. 2002, Londen: Continuum.
11. Garland D. *The Culture of Control: crime and social order in contemporary society*. 2001, Oxford: Oxford University Press.
12. Garland D. 'Of crimes and criminals: the development of criminology in Britain', in: Mike Maguire, Rod Morgan & Robert Reiner (eds.) *The Oxford Handbook of Criminology*. Oxford: Oxford University Press, 2002, 7–50.
13. Heuvel G. van den 'Het justitiële afbraakbeleid van de overheid', *Tijdschrift voor Criminologie* 1994, 36 (1) 37–41.
14. Hoogenboom, A.B. 't *Neemt toe, men weet niet hoe; scenariostudie financieel-economische criminaliteit in 2010*. 2001, Lelystad: Vermande.
15. Hope T. & R. Walters (2008) *Critical thinking about the uses of research*. London: Centre for Crime and Justice Studies. Online at: <<http://www.crimeandjustice.org.uk/opus557/Evidencebasedpolicyfinal.pdf>>.
16. Köbben A.J.F. & H. Tromp *De onwelkome boodschap: of hoe de vrijheid van wetenschap bedreigd wordt*. 1999, Amsterdam: Mets.
17. Oberwittler D. & S. Höfer 'Crime and justice in Germany: an analysis of recent trends and research', in: *European Journal of Criminology* 2005, 2 (4) 465-508.
18. Swaaningen R. van *Critical Criminology – Visions from Europe*. 1997, London: Sage.

19. Swaaningen R. van 'Country Survey: Criminology in the Netherlands', in: *European Journal of Criminology* 2006, vol. 3, no. 4, p. 463–501.
  20. Swaaningen R. van & H.G. van de Bunt 'Een nieuwe opleiding criminologie in Nederland', in: *Panopticon; tijdschrift voor strafrecht, criminologie en forensisch welzijnswerk*, 2003, 25 (1) 79–89.
  21. VLIR *De Onderwijsvisitatie Criminologische Wetenschappen; een onderzoek naar de kwaliteit van de opleidingen criminologische wetenschappen aan de Vlaamse universiteiten* "2001, Brussels: Vlaamse Interuniversitaire Raad.
  22. Walters R. *Deviant Knowledge: criminology, politics and policy*. Cullompton: 2003, Willan.
  23. Young J. 'Voodoo Criminology and the Numbers Game', in: Jeff Ferrell, Keith Hayward, Wayne Morrison & Mike Presdee (eds.) *Cultural Criminology Unleashed*. 2004, London: Glasshouse Press: 13–28.
-

Prof. Dr. René van SWAANINGEN
Criminology Department, Erasmus University,
Rotterdam, the Netherlands

THE CHALLENGE OF INTERDISCIPLINARITY IN CRIMINOLOGY

Summary

This article examines the challenges and difficulties of an interdisciplinary approach in criminology. It does so by first briefly describing criminology's history, thereby pointing at its rather weak epistemological history. More in depth, the development of criminology in the Netherlands is analysed in this respect. Though today criminology is an extremely popular subject amongst students and policymakers alike, this has not always been the case. The role of criminologists in the public debate on crime and punishment has changed quite substantially over time as well. Key-questions with respect to criminology's present and future are: how to apply the ideal of interdisciplinarity in a meaningful way in our teaching?; how to approach the topical criminological themes in our globalised world?; and how to maintain academic freedom in a context in which policymakers expect a lot of criminologists?

Straipsnis redakcijai įteiktas 2008 m. gegužės 23 d.